

Molenverhalen

Bram Zonderop

Bram Zonderop is sinds 1971 vrijwillig molenaar op De Vlieger in Voorburg, waar zijn vader en grootvader ook molenaar waren.

Ik kom uit een molenaarsgeslacht. Mijn overgrootvader was molenaar in de Bosch- en Gasthuispolder bij Zoeterwoude. Hij had meerdere zonen, waarvan er één – mijn grootvader – in 1932 molenaar werd op molen De Vlieger.

Bram Zonderop (Foto Jesse in 't Veld)

Veen- en Binkhorstpolder

De Vlieger is in 1989 verplaatst, maar bemaalde vroeger de Veen- en Binkhorstpolder, een samenvoeging van twee polders die één waterschap vormden. De Vlieger heette oorspronkelijk Binckhorstmolen en is een achtkante grondzeiler uit 1621. In die polder stond ook een Oude Veenmolen, die in de 19de eeuw is afgebroken, en een Nieuwe Veenmolen, ook wel Boschmolen genoemd. Die staat nog steeds in de buurt van Huis ten Bosch. De Vlieger lag op ongeveer twintig minuten lopen van de winkels in het centrum van Voorburg.

Koeien en een paard

Toen mijn grootvader vroegtijdig overleed, nam mijn vader Leen het molenaarschap over. Hij was de oudste zoon.

Ik weet dat ze toen vier of vijf koeien hadden. Ze hadden ook een paard, want ik heb hier nog een foto van mijn grootvader met een paard en wagen. Ik denk dat hij die had om spullen naar

Molenverhalen is een project van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het *oral history* project Molenverhalen heeft tot doel kennis en verhalen op te tekenen over de poldermolens in Zuid-Holland.

Het project wordt mogelijk gemaakt dankzij de provincie Zuid-Holland, Fonds 1818 en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Interview: Marloes Wellenberg en Jesse in 't Veld

Redactie: Marloes Wellenberg

Met medewerking van Lisette Albers, Agnes Smit en Marion Loomans

© 2019 Erfgoedhuis Zuid-Holland
www.erfgoedhuis-zh.nl

Postadres

Postbus 3092
2601 DB Delft

Contact

T 015 215 43 50
E: molenverhalen@erfgoedhuis-zh.nl

Molenverhalen

het land te brengen, bijvoorbeeld als er ergens een afzetting moest worden gezet.

Het land dat ze hadden, zal waarschijnlijk niet direct naast de molen hebben gelegen. Voor groenten hadden ze hun moestuin. Voor verdere inkomsten werkten ze bij de boeren. Ik weet dat mijn vader dat ook heeft gedaan.

Opa Zonderop, 1935. (Particuliere collectie)

Officieel mocht alleen de molenaar de molen bedienen en als hij van huis ging, moest hij de molen altijd in het zicht houden, zodat hij meteen in kon grijpen als het weer omsloeg. In de praktijk zullen ze daar weleens mee gezondigd hebben, denk ik. Waarschijnlijk hielden zijn broers of mijn grootmoeder de molen ook weleens draaiende. Iemand kon pas vanaf een bepaalde leeftijd molenaar zijn – vanaf zijn 18e jaar, geloof ik. Officieel hadden mijn vaders broers misschien die leeftijd nog niet, maar ze konden de molen wel bedienen en dan kon de molenaar zelf wat gemakkelijker buitenshuis werken.

Café De Landbouw

Bij de boerderijen in de omgeving was natuurlijk genoeg te doen. Denk alleen al aan het onderhoud aan kades en sloten. Het uitbaggeren van sloten en vaarten en onderhoud aan kades is belangrijk voor de waterhuishouding in de polder, dus om het water goed af te kunnen voeren en op peil te houden. In die tijd moesten boeren dat onderhoud zelf doen en dat werd gecontroleerd door het polderbestuur. Dan werd er 'schouw gedreven'. Het polderbestuur

kwam dan in net pak bijeen en trok de polder in om kades, dijken en sloten na te checken. De vergaderingen van het polderbestuur werden bij mijn weten gehouden in café De Landbouw in Wassenaar. De molenaars kregen daar ook twee maal per jaar hun salaris uitbetaald. Als er te veel klachten waren over een molenaar, kon hij een boete krijgen. Bijvoorbeeld als hij het water niet op tijd had weggemalen en de boeren klaagden dat er te veel water in de polder stond. De boete werd dan direct van zijn salaris ingehouden. En maakte hij het helemaal te gek, dan kreeg hij natuurlijk het verzoek om te vertrekken.

Deze informatie heb ik uit literatuur, niet uit de praktijk. Maar ik weet wel uit de praktijk hoe je schouw moet drijven. Ik ben zelf namelijk nog een poosje schouwmeester geweest bij het Hoogheemraadschap van Delfland. Een bijbaan, voor een paar weekenden per jaar. Boeren kregen dan een brief van: 'Op die en die datum wordt weer schouw gedreven, dus dan moet je het onderhoud gedaan hebben.' Dan ging ik als schouwmeester met een landkaart langs de landerijen om te controleren of de boeren het werk daadwerkelijk hadden gedaan. Als het nodig was, kreeg de boer een waarschuwing, zo van: "Je bent nog niet klaar. Over veertien dagen moet je het onderhoud gedaan hebben!"

"Ik heb nog drie zonen"

Toen mijn vader aan mijn oma vertelde dat hij wilde gaan trouwen zei ze: "Ik heb nog drie zonen die de molen kunnen bedienen. Zoek maar ergens anders een woning en draag het molenaarschap maar over aan je broers." Toen ik in 1947 geboren werd, woonden mijn ouders in een gewoon huis. Ik ben dus niet op de molen opgegroeid, maar kwam er wel op familiebezoek. Er werd bij ons thuis niet veel over de molen gepraat, maar ik heb bijvoorbeeld wel verhalen over de oorlog gehoord. Toen zaten er joden in de molen ondergedoken. Ik vind het knap dat mijn familie dit aandurfde.

Molenverhalen

In 1947 nam een elektrisch gemaal de bemaling over en kwam De Vlieger stil te staan. Mijn oma bleef op de molen wonen, maar die werd nauwelijks meer onderhouden. Vroeger werden molens in de zomer, na het maalseizoen, stil gezet. De wieken stonden dan overhek, in een hoek van 45 graden. Hij kreeg dan als het ware een soort apk-keuring. Alles werd nagelopen en technische mankementen werden door een molenmaker gerepareerd.

Nadat ze stil kwamen te staan omdat gemalen het werk overnamen, werd er bij veel molens nauwelijks nog onderhoud gedaan. Tal van molens zakten gewoon van ellende in elkaar of werden afgebroken. De Vlieger is uiteindelijk gespaard doordat de stichting 'Mooi Voorburg' zich in ging zetten voor het behoud ervan. Eind jaren vijftig kreeg de gemeente plannen om de molen af te breken en op de betreffende plek huizen te bouwen. Afbraak is toen voorkomen, maar de molen raakte wel steeds meer ingebouwd op zijn oude plek aan de Allard Piersonkade. Er stond een groot sportcomplex, genaamd De Vliegermolen, als het ware op de lip van de molen.

1973: de molen is ingebouwd (Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed CC BY SA 4.0)

Krakkemikkig

Toen mijn grootmoeder kwam te overlijden waren de meeste kinderen al uitgevlogen en woonden er alleen nog een oom en een paar tantes die zich te krakkemikkig voelden voor het gebrekkig comfort van de molen. Zij besloten

toen in een gewoon huis te gaan wonen en zodoende kwam De Vlieger in 1971 vrij. Ik was ondertussen helemaal gek op de molen en stond als één van de eersten in de rij om hier te gaan wonen. Er waren nog een paar gegadigden, maar ik kreeg als eerste de gelegenheid, waarschijnlijk omdat ik uit de molenaarsfamilie kwam.

Mijn aanstaande en ik zijn toen versneld gehuwd, want we hadden immers een huis om in te wonen. De voorzieningen waren minimaal. Er was koud water en elektra. Het was in feite een soort van kamperen. Water verwarmen en koken konden we met een kachel, die gestookt werd met hout of kolen. Aangezien mijn vrouw en ik allebei buitenshuis werkten hielden we de kachel liever niet aan overdag en zijn we op butagas gaan koken.

Het toilet was in de molen, boven het water. Dat was al een luxe, want bij veel molens was er alleen buiten een wc. Als de molen draaide dan functioneerde het toilet goed: de ontlasting viel dan op of vlakbij het scheprad en die maalde het vervolgens weg. Toen wij er gingen wonen was de molen zelf in zo'n slechte staat dat hij bij wijze van spreken niet meer voor- of achteruit kon.

Zwemles

We moesten de veiligheid goed in het oog houden, vooral toen mijn zoon klein was. Op de plek van de boenstoep zat destijds een reling met latten waar je onderdoor kon kruipen. Op een keer zag mijn vrouw ineens dat onze zoon in het water lag. Goed, we hebben hem eruit gehaald en er was verder niks aan de hand, maar we namen wel direct maatregelen. Mijn zoon hebben we zo snel mogelijk op zwemles gedaan en we hebben allemaal hekken geplaatst met kleine ruimtes tussen de latten, waar je niet tussendoor kon kruipen. Ook om de moestuin is toen een hek geplaatst. Aan de polderzijde hebben we hekken gemaakt die verplaatsbaar waren als de molen eventueel zou gaan malen.

Molenverhalen

In het dagelijks leven werkte ik op kantoor bij 'het Staatsbedrijf der PTT', zoals dat toen heel deftig heette. Op een gegeven moment ging de PTT naar Groningen verhuizen. "Als ze het molentje meenemen, ga ik ook", zei ik. Dat was natuurlijk niet aan de orde, dus toen ben ik bij de gemeente Voorburg gaan werken.

Verplaatsing naar Essesteijn

Om voor restauratiegelden in aanmerking te komen moest de molen maalvaardig zijn en om die reden zijn we snel met groot onderhoud gestart. We waren bijna zo ver dat alles er weer op en aan zat – het scheprad was bij wijze van spreken in bestelling – toen de gemeente, die eigenaar van de molen was, met het voorstel kwam om de molen te verplaatsen. Dat was geen nieuw idee, want er waren al vaker stemmen opgegaan om de molen naar een open gebied te verplaatsen, waar de molen weer windvang zou hebben.

Het sportcomplex bij de molen bleek niet meer rendabel en kampte met financiële problemen. De gemeente heeft toen een prijsvraag uitgeschreven voor projectontwikkelaars om het gebied te herinrichten. Zij kregen wel wat randvoorwaarden mee: er moest een klein sporthalletje en zwembad terugkomen en de molen moest verplaatst worden naar een door de gemeente nader te bepalen plek. Natuurlijk wel binnen de gemeentegrenzen. Dat is uiteindelijk polderlandschap Essesteijn geworden.

Verbij en De Gelder

In oktober 1989 vond de verplaatsing van de molen plaats. Dit was een bijzondere onderneming en eigenlijk een soort coproductie tussen twee Zuid-Hollandse molenmakerijen: Verbij en De Gelder. De Gelder was vanaf het begin de molenmakerij die bij De Vlieger voor onderhoud werd ingeschakeld. Nu zitten ze niet in de buurt (*in Sliedrecht, red.*) maar vroeger zaten ze in Valkenburg, dus veel dichterbij. Om die reden is De Gelder nog steeds onze vaste

molenmaker. Verbij had eerder de Schaaeweimolen in Rijswijk verplaatst. Ze hadden daar een betonbalk aan de onderkant van de molen gemaakt, zodat ze die in één keer met een deel van de fundering en al konden optillen en meenemen naar zijn nieuwe plek. Vanwege die expertise is Verbij ook ingeschakeld bij de verplaatsing van De Vlieger. De molen is toen bijna in zijn geheel van zijn fundament afgetild, op een dieplader gezet en naar de nieuwe omgeving gereden. Vóór die tijd was wel het onderwiel er uitgehaald en alles in de achtkant vastgezet.

Het oude zomerhuis, z.j. (Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, CC BY SA 4.0)

Zomerhuis

Bij de molen stond een zomerhuis met schuur. In mijn oma's tijd werd het zomerhuis niet voor bewoning gebruikt. Er zat een bakoven in waar ze eventueel hun eigen brood konden bakken. Ook werd er goede kleding bewaard, omdat het in het zomerhuis minder vochtig was dan in de molen. Het huisje werd ook gebruikt om overledenen op te baren. Toen mijn oma

gestorven was heeft ze in het zomerhuis opgebaard gelegen. Toen de molen is verplaatst, is het zomerhuis afgebroken.

Bij de molen was ook een waterput en achter het zomerhuis had je een boenstoep met twee treden naar het boezemwater. Die boenstoep werd vroeger gebruikt om de afwas te doen of de was te schrobben. Het water van de boezem was meestal het schoonst, dus goed geschikt om mee te spoelen. De boenstoep was al vóór de verplaatsing volgestort met beton omdat hij niet meer nodig was en op een lastige plek lag. Hij zat naast de uitgang van de molen, aan de linkerkant. Op de locatie is na de verplaatsing bij mijn weten geen bodemonderzoek gedaan, wat ik achteraf eigenlijk wel vreemd vind. Tegenwoordig lopen ze eerst archeologisch te snuffelen als er een oud gebouw wordt afgebroken. De molen is gewoon – hupsakee – meegenomen, zonder verder onderzoek.

Na de verplaatsing mochten wij niet meer in de molen wonen. Naast de molen is voor ons een huisje gebouwd. Dat was eerst niet de bedoeling, maar toen heb ik gezegd: “Dat is niet handig. Er moet toch iemand in de buurt zijn om op de molen te letten.” Het huisje ziet er authentiek uit maar was splinternieuw toen wij er 30 jaar geleden introkken. Het is ontworpen door een architect die gespecialiseerd is in oude gebouwen. Het heeft veel weg van een zomerhuis. Van buiten lijkt het een kleine woning met een schuur eraan, maar van binnen is het één ruimte.

Restauratie

De restauratie vond plaats toen De Vlieger op zijn nieuwe plek stond. Daarbij waren de opzichters van het molenbureau van de provincie en de heer Keune van de Rijksdienst voor Monumentenzorg nauw betrokken. Zij kwamen vaak over de vloer en keken mee met de restauratieplannen. De Rijksdienst was natuurlijk best kritisch bij restauraties. Dan zeiden ze: “Het moet zus en zo en als het klaar is komen we kijken of het ook op die manier

gedaan is.” Terecht, het gaat toch om historisch erfgoed.

Interieur anno 1965 (Foto Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, CC BY SA 4.0)

Ik weet nog dat we een reparatie hadden van de voeghouten. Dat zijn de balken die de kap van de molen dragen. Die waren er slecht aan toe. Er waren twee opties voor herstel: óf de oude voeghouten gingen er helemaal uit en er kwamen nieuwe voor in de plaats óf de oude werden ‘aangescherfd’. Aanscherpen gaat zo: De slechte stukken van houten onderdelen van een gebouw, bijvoorbeeld een balk of een raamkozijn, worden uit- of afgezaagd. In de overgebleven, goede delen worden dan glasfiberstaven gestoken. Naar model van de originele, verwijderde stukken wordt dan aan de goede delen een bekisting – een soort mal – gemaakt, die wordt volgegoten met kunsthars. Als de bekisting wordt weggehaald heb je weer een compleet onderdeel dat lijkt op het origineel. Uiteindelijk hebben ze de voeghouten hier op die manier gerepareerd, uiteraard na berekening of die in de praktijk hun draagfunctie nog aankonden. De heer Keune van de Rijksdienst was een enorme voorstander van

Molenverhalen

deze reparatiemethode. Om die reden hadden we zelfs een bijnaam voor hem. In de wandelgangen noemden we hem ‘Lasje Kunstkop’, vanwege de delen van glasfiber en kunsthars die hij er altijd aan wilde lassen.

Molenrood

De molen is van binnen verder niet veel veranderd. Beneden een zitkamer met bedstee, een halve keuken en een gang. In feite is alleen de gemetselde muur achter de kachel wat ingekort bij de restauratie. Vroeger liep die muur van de achterdeur tot aan de hoek. Het houtwerk is geschilderd in de oorspronkelijke kleuren. We hebben er gewoon een hoeveelheid verf bijgehaald en het opnieuw een lik gegeven. De kleur rood die je hier overal ziet noemen wij ‘molenrood’. De binnenkant van de bedstee is blauw geschilderd, die kleur zou vliegen afweren. Het zit ook vaak in keukens. De bedstee in de woonkamer was er vroeger ook al. Het is de bedstee van pa en moe. De baby lag meestal in een krib ernaast. Recht daarboven op de eerste zolder is de kinderbedstee.

Ik heb zelf nooit in de bedstee beneden geslapen. Mijn vrouw en ik sliepen in een kamertje boven de keuken. Zoals bij veel poldermolens zijn er hier in de loop van de tijd boven op zolder kamertjes getimmerd. Naarmate het gezin groter werd, kwamen er meer kamertjes bij. Mijn grootouders hadden negen kinderen. Daar werd zelfs nog op een zolder hoger geslapen. Dat was vroeger de ‘roetzolder’. De schoorsteen van de kachel kwam er op uit. Als de kachel brandt en de molen stilstaat, kun je de rook prima via de raampjes naar buiten loodsen. Tenminste als je de slabben, een soort gordijntjes rond de koningsspil, naar beneden laat. Slapen in de rook is natuurlijk niet prettig, vandaar dat ze de schoorsteen naar een zolder hoger hebben doorgetrokken.

Witte handschoentjes

Na de restauratie hebben we de molen als

museum ingericht. Voor meubilair en huisraad hebben we als richtlijn dat deze afkomstig moet zijn uit de periode rond 1900. Aanvankelijk zijn we hiervoor naar het Nederlands Openluchtmuseum gegaan. Zij puilen uit van de spullen van vroeger tijd en we kregen een heleboel in bruikleen. Op de eerste zolder heeft zelfs nog een kruik uit 1621 gehangen – het jaar dat de molen gebouwd is. Het nadeel is alleen dat je met de spullen van het Openluchtmuseum heel voorzichtig om moet gaan. Je moet het bij wijze van spreken met witte handschoentjes aanpakken. Je mag het niet poetsen, het moet in goede conditie bewaard blijven. We hadden hier een rieten mandje dat als wiegje dienst deed. Af en toe moet je het verplaatsen, je pakt het beet. Over dat soort dingen werd moeilijk gedaan.

We hadden ook een heel oude kachel van het Openluchtmuseum, van binnen was het steen door de hitte gebarsten. Een smid die we kenden zag wel mogelijkheden om die kachel op te knappen, en toen heb ik het museum gebeld om te vragen of dit mocht. Maar die zeiden: “Nee, afblijven!” Om die reden hebben we nu nauwelijks nog spullen van het Openluchtmuseum. Alles is vervangen door huisraad dat we als gift of te leen hebben gekregen of dat we hier en daar gevonden hebben. Een lampetstel dat iemand nog had staan van familie, een kolenbak die iemand is komen brengen. De kachel hebben we van een particulier in bruikleen gekregen. Het voordeel is dat deze echt gestookt kan worden. De pijp is nog helemaal intact. Deze spullen mogen we ook schoonmaken en poetsen. Eén van onze vrijwilligers is heel goed in het opknappen en vernissen van zaken. Dan ziet het er weer schitterend uit.

Een kijkje in de molen

Sinds 1991 zijn we van begin april tot eind oktober op woensdagmiddag en zaterdagmiddag open voor publiek. Dan krijgt men een rondleiding van één van de vrijwilligers. Wij hebben zo’n tien vrijwilligers die bij

toerbeurt rondleidingen geven. De laatste tijd zijn we ook onderdeel van het Cultuurmenu van de gemeente. Dit is een programma waarbij schoolklassen musea in de gemeente bezoeken. Dat doen we op donderdagochtend. Op zo'n groep hebben we vijf rondleiders nodig, want een groep bestaat meestal uit zo'n dertig leerlingen, die we in vijf groepjes verdelen. Verder is er dan altijd één vrijwilliger die optreedt als een soort regelaar, zodat niet elke groep op hetzelfde moment dezelfde ruimte bezoekt. Daarnaast zijn we open tijdens Open Monumentendag, Nationale Molendag en de Molendag Leidschendam-Voorburg. Die laatste bestaat pas sinds kort en organiseren we met houtzaagmolen De Salamander en de molendriegang in Leidschendam.

Interieur van de museummolen (Foto Quistnix CC BY SA 2.5)

Op de oude plek, toen we nog zelf in de molen woonden, was publiek ook al welkom. Het is tenslotte toch cultureel erfgoed. Ik stoor me daar wel eens aan bij andere molens, zoals in Kinderdijk. Ik weet dat ze daar vaste bezoekenmolens hebben, maar ik was er een keer op een open dag, waarbij het de bedoeling was

dat je als bezoeker overal even kon kijken. Toen kwam ik bij een molen waar net een paar mensen naar buiten kwamen en vroeg ik of wij ook even binnen mochten kijken.

Eigenlijk wilde de molenaar het liever niet, maar na lang praten mocht het toch even. Dat vind ik jammer. Ik begrijp natuurlijk dat het iemands huis is, maar het zou toch mogelijk moeten zijn af en toe een kijkje te nemen. Toen wij nog in de molen woonden recruteerde ik voor een open dag wel familieleden die een oogje in het zeil konden houden, want het moet natuurlijk niet zo zijn dat er naderhand iets verdwenen is. Daar heb ik van andere molenaars wel verhalen over gehoord.

In die molen in Kinderdijk was het trouwens zodanig vertimmerd dat je het niet als molen herkend had als je er geblinddoekt had rondgelopen. Veiligheid is natuurlijk ook een ding tijdens rondleidingen, zeker als de wieken draaien. We hebben buiten wel een veiligheidshek en tennisnetten die het wiekenkruis afschermen, maar kinderen kunnen daar toch onderdoor kruipen. Daarom blijft het altijd opletten, zeker als er schoolklassen rondlopen. In de molen zelf hebben we de koningsspil en het onderwiel afgeschermd met perspexplaten. Op de eerste zolder zijn extra latten aan het hekwerk gemaakt, zodat men er niet onderdoor kan schieten. Ook op de roetzolder is de koningsspil afgeschermd, waardoor je er niet tegenaan kunt lopen.

Van vader op zoon

Het vak van molenaar heb van mijn vader geleerd, maar pas op latere leeftijd. Kijk, ik ging als kind mijn oma wel eens uit de kerk halen. Dan kwam ik bij haar op bezoek, maar op zo'n moment was ik niet met de molen bezig. Ik wist wel dat er vier wieken aanzaten en dat je de kap kon kruien, maar meer ook niet. Ik heb geen diploma van het Gilde van Vrijwillig Molenaars. Tegenwoordig mag je een beroep niet meer zomaar van je vader geleerd hebben, je moet overal een diploma voor hebben [lacht]. Mijn

zoon van 40 volgt momenteel de opleiding tot vrijwillig molenaar via het Gilde. Maar hij mag niet bij mij lessen, omdat ik ongediplomeerd ben. Zo streng is het Gilde. Hij moet op verschillende molens ervaringsuren opdoen. Een deel van zijn maaluren kon hij gelukkig dicht bij huis op molen De Salamander halen. Nu moet hij nog lessen volgen op een poldermolen en dan zou hij voor zijn proefexamen op kunnen gaan.

Ik heb hier eens twee knapen gehad die kwamen aanlopen omdat ze de draaiende molen zo mooi vonden. In de loop der tijd wilden ze allebei hun diploma als vrijwilliger molenaar halen. Hoewel ze uit de buurt kwamen, mochten ze hier wel oefenen onder mijn toezicht, maar geen maaluren schrijven. Theorieavonden volgden ze in molen De Hoop in Maassluis, wat best een eind weg is. Ze zijn uiteindelijk allebei vrijwillig molenaar geworden.

De weerkennis die je als molenaar nodig hebt heb ik opgedaan doordat mijn vader in de weekenden bij plaatselijke boeren werkte. Toen hij nog op de molen woonde, molk hij al koeien en naderhand viel hij regelmatig in, bijvoorbeeld als een boerenknecht een vrij weekend had. Ik ging vaak mee en heb zodoende heel wat op het boerenland rondgelopen. Om die reden luisterden we thuis altijd naar een weerprogramma voor de land- en tuinbouw op de radio. Daardoor kreeg ik interesse voor het weer. Verder ben ik voorheen vaak naar bijeenkomsten van het Gilde in Maassluis geweest, waar molenaar Piet van den Bosch les gaf over het weer.

“Je moet geen hoogtevrees hebben”

Naast molenaar ben ik ook degene die de vrijwilligers aanstuurt. Tijdens de openingstijden wil ik daarom graag aanwezig zijn. Ik heb ook 48 jaar vrijwilligerswerk gedaan bij de atletiekvereniging maar daar ben ik nu mee gestopt. Op zaterdagmiddag zijn er vaak wedstrijden voor de jeugd, dus dan moest ik op de atletiekbaan zijn, maar dat is ook de drukste

dag qua publiek op de molen. Ik kon het niet meer combineren.

We hebben hier vrijwilligers die de groentetuin onderhouden, maar ook mensen die af en toe helpen met verven, groenonderhoud, de PR of andere klusjes. Voor de inzet hebben we een schema. Het is niet altijd makkelijk om voldoende mensen te regelen. Een aantal vrijwilligers is gepensioneerd, maar ook pensionado's kunnen niet altijd op het gewenste tijdstip. Daarom besteden we veel aandacht aan de werving van nieuwe vrijwilligers. Sommige mensen denken dat ze altijd beschikbaar moeten zijn, maar dat is niet zo. Kijk, we verwachten wel dat je serieus bent en we op de afgesproken tijden op je kunnen rekenen, maar natuurlijk niet dat je altijd aanwezig bent. Ook word je niet meteen in het diepe gegooid. Alle informatie die je als rondleider moet hebben is digitaal beschikbaar en je mag eerst zelf meelopen met rondleidingen. Maar je moet geen hoogtevrees hebben. We hebben wel eens meegemaakt dat een aspirant-rondleider niet naar de hogere zolders durfde. Dat kunnen we niet hebben natuurlijk.

Moestuin

Er zijn door de jaren heen ook familieleden die zich als vrijwilliger hebben ingezet. De meesten in onze familie vinden het heel gewoon dat ze uit een molenaarsgeslacht komen, maar een aantal is er trots op en wil graag actief betrokken blijven. Pas meldde op een braderie een neef van mij zich als nieuwe vrijwilliger aan. Ook mijn zoon en een zwager hebben meegeholpen met allerlei klussen, vooral net na de verplaatsing, toen er veel moest gebeuren. We konden toen in de weekenden een hoogwerker lenen van de gemeente om de molen te schilderen. Een oom van me deed vroeger vaak rondleidingen op open dagen.

Mijn vader werkte, nadat hij van de molen afgang, als hovenier bij particulieren en bedrijven. Na zijn pensionering was hij hier ook regelmatig te vinden. Hij gaf rondleidingen en

bemoeide zich veel met de moestuin. Hij had zelf jarenlang een groentetuin gehad, dus hij had er behoorlijk verstand van. Inmiddels heb ik de moestuin samen met vrijwilligers een volledig nieuwe inrichting gegeven. Met houtsnippers hebben we een patroon van twintig vakken gemaakt. In elk vak wordt iets anders verbouwd. De nadruk ligt nu meer op vergeten groenten, zoals pastinaak, venkel en allerlei kruiden. Ieder jaar wisselen de groenten in de vakken, want anders krijg je ziektes van aardappelen, bonen en kool. In het midden staan wat bloemen en we hebben ook enkele fruitboompjes staan.

of een boomgaard stonden er vroeger niet bij onze molen.

Te weinig windvang

Natuurlijk is de nieuwe locatie van molen De Vlieger beter dan de oude. We hebben geen burens, we hebben de vrijheid. We zijn goed bereikbaar via het openbaar vervoer, het metrostation van de RandstadRail ligt op loopafstand. Dus het plaatje is leuk, daar kan niemand wat op afdingen. Toch maak ik me wel eens zorgen. Kijk, een molenaar is nooit tevreden, die zal altijd klagen over te weinig

De Vlieger in polderlandschap Essesteijn (Foto vikvv CC BY SA 3.0)

Het verschil met vroeger is dat het tegenwoordig meer een luxetuin is. Vroeger was een moestuin een must, omdat je anders niet te eten had. Op de oude plek werd er sla, andijvie, bonen, peentjes, bietjes, stokbonen en bruine bonen verbouwd bij de molen. Ze hadden ook aardappelen staan, maar om aardappelen te verbouwen moet je ieder jaar van plek kunnen rouleren. Dan moet je wel een grote tuin hebben. Ik kan me voorstellen dat er niet bij iedere molen zo'n grote ruimte was. Fruitbomen

wind uit die hoek of een andere hoek. Maar met onze molenbiotoop, de windvang die we hier hebben, is het erg slecht gesteld. In het verleden is wel eens onderzoek gedaan door de provincie en toen bleek dat De Vlieger bij de top tien van molens met de slechtste molenbiotoop hoorde. Dat is natuurlijk niet leuk.

In 2007 hebben we samen met de provincie en de gemeente een biotoopkaart gemaakt. Er zijn wettelijke bepalingen waarin is vastgelegd hoe

hoog gebouwen, objecten of groenvoorzieningen mogen zijn binnen een bepaalde afstand van een molen. Die zorgen ervoor dat een molen voldoende wind krijgt om te kunnen draaien. Op de kaart hebben we toen aangegeven welke zaken vanuit dat oogpunt niet in de omgeving thuishoren. Dat is bijvoorbeeld die twintig etages hoge flat daar aan de overkant. Nu verwacht ik niet dat we die flat ooit wegekrijgen, maar er staan ook dingen op waar mijns inziens best iets aan gedaan kan worden. Denk aan die rij knotwilgen daar. Zo langzamerhand zijn die steeds meer aan elkaar gegroeid. Ze vormen langzamerhand één houtwal die de wind tegenhoudt. Met een goed snoei- en groenbeleid zou dat aangepakt kunnen worden. Het probleem is dat daar niets over op papier blijkt te staan.

Ik heb er behoefte aan dat zo'n aanpak ter bescherming van de molenbiotoop er snel komt en uitgevoerd wordt. Anders ben ik bang dat de situatie over vijf jaar zo uit de hand gelopen is, dat we de barricaden weer op moeten, net zoals op de oude locatie. Ik heb er contact over met de gemeente, maar het is voor mij een punt van zorg.

“Ik heb iets met molen De Vlieger”

Omdat ik geen diploma heb, is het mij in principe niet toegestaan met andere molens te malen, maar dat vind ik niet zo erg. Naar mijn mening wordt je molenaar omdat je iets met één bepaalde molen hebt, niet omdat je alle molens leuk vindt. Althans, dat geldt voor mij: Ik heb iets met molen De Vlieger. Daar zet ik me volledig voor in.